

MED HUND I FORSVARET

Carsten og Smellert. Foto: privat

Carsten Bækken var utdannet tømmer da han gikk inn i Forsvaret. Som håndballspiller og trener, hadde han et ekstremt utviklet konkurranseinstinkt, som førte til at han ble trigget av de tøffe utfordringene som krevdes for å bli hundefører. Han fikk tilbud, takket ja, og har blitt værende i Forsvarets Hundetjeneste siden. En tilværelse som har gitt han mange IntOps-opdrag. [HISTORIEN FORTSETTER PÅ DE NESTE SIDENE](#)

C AV SIRI ROOSEBOOM DE VRIES
arsten hadde et stort nettverk på østkanten av Oslo, men var ikke veldig bereist ellers, så når muligheten kom for å dra til Libanon som hundefører, slo han til. Etter perioden som hundefører i Libanon, fikk han tilbud om jobb i Hundetjenestens avdeling på Rygge, hvor han jobbet med tjenestehunder og fikk etter hvert privathunden Jupiter. Carsten og Jupiter konkurrerte mye, og lærte mye av Jan Petter Stiansen, instruktør og legendarisk hundemann på Rygge og i Forsvarets hundetjeneste. Dette skulle gi Carsten en unik hundeforståelse som han har brukt mye i ettertid.

Carsten var flink, jobbet hardt og hadde talent. De vant mye, blant annet NM i 2001 (IPO3; Spor, lydighet og angrep) og ved å jobbe med de beste i landet, havnet Carsten plutselig i en bransje og i et miljø som var bra og utfordrende, samtidig som han fikk gode tilbakemeldinger fra soldater og befal.

–Jeg havnet rett og slett på riktig hylle i forhold til å oppleve mestring og hvor jeg trivdes godt, og her har jeg vært siden. Jeg trengte

kanskje å gå mine egne veier, så litt tilfeldig at det ble hund i utgangspunktet, men når ser jeg tilbake, ser jeg jo at dyr og hunder har vært en del av min arv og familie hele veien. Det er jo sånn man reflekterer over når man kommer opp i årene, smiler han, men det er klart at jeg hadde gode forutsetninger ved å være godt trent, hvis ikke hadde jeg ikke klart å komme inn på det jeg ville.

Summen av flere tilfældigheter, gjorde at Carsten etter Libanon havnet som instruktør på Rygge, og NK hundetropp frem til 2001. Videre gikk ferden på Forsvarets hundeskole, hvor han fikk ansvar for kurs og utdanning frem til 2006, og deretter utvikling og kvalitetssikring i hundetjenesten, inkludert en del turer til Afghanistan, frem til 2011.

–En særdeles hektisk periode, med mange forskjellige bidrag i ulike avdelinger og i den 10-års perioden var det mange hunder ute, forteller Carsten. –Hunder vi skulle kvalitets-sikre, sertifisere og støtte operativt. Jeg tror vi var der nede minst to ganger i året, og 14-21 dager om gangen. Selv var jeg oppe i 12 støtteoppdrag, hvor vi altså dro ned for å støtte hunder og førere slik at de fikk en så

god start som mulig på oppdragene sine. Da hadde vi i forkant sørget for at hundene hadde en sensor-kapasitet som var veldig bra, med en god situasjonsforståelse rundt hvordan det er der nede. Noe som var ganske unikt, for da kunne vi holde nye kurs og videreføre dette til de som skulle på nye oppsetninger. Slike støtte-oppdrag ga oss oppdaterte situasjonsbilder og status bare noen dager etterpå, så etterhvert som oppsetningene gikk av etter seks måneder ble vi med de nye ned. Vi snakket med de «gamle» som da var på vei hjem igjen, og fikk et nytt bilde av konflikten, samt gjort oss noen erfaringer rundt hva som hadde fungert og hva som ikke hadde fungert så bra. –Det å reise ned med hundefører og godkjent hund var viktig fordi vi her hjemme manglet stoffer som vi ikke har tilgang til (hjemmelagd sprengstoff mm), vi får med oss trender i blandingene, og vi følger med utviklingen. Det er tross alt vår viktigste oppgave at hundene blir gode biologiske sensorer og gjenkjenner luktene der nede. Da må både hund og hundefører ha et utvalg av lukter tilgjengelig, ha gjort unna noen prøver og blitt med troppen ut på tilvenning. I tillegg kommer selvfølgelig klimatisering,

tilvenning av ny støy, luftfuktighet, kontakt med veterinæren og kennel-fasiliteter. –Det var viktig at hundeholdet ble ivaretatt på en god måte, fordi vi hadde opptil 10- 12 operative hunder samtidig denne perioden i Afghanistan, noe som er ganske mye med tanke på hvordan vi er organisert ellers.

– I Afghanistan hadde vi for eksempel en hund i TASK-unit, hunder i vaktholdet i Camp Maymane, hunder i Kystjegerkommandoens MOT-team, samt hunder på ulike plasseringer som roterte forskjellig. Ofte med ulike kontingenter og noen ganger ble jo hundene skadet også, så det var noen utfordringer, akkurat som det er med annet personell, påpeker Carsten. – Når tjenesten rullet, gikk mye av dette av seg selv, men i oppstartsfasen, når vi kom ned med en helt ny tropp, da er det mye å sette seg inn i. Så vi tok fagansvaret for hundene, slik at hundeførerne fikk gjort seg operative en liten periode først.

Carsten har møtt flere veteraner som har vært hundeførere, som i ettertid har fortalt han hvor viktig de synes en slik type hundestøtte var.

–Det er tross alt vår viktigste oppgave at hundene blir gode biologiske sensorer og gjenkjenner luktene der nede.

– Vi har et utrolig bra utdanningsopplegg her på hundeskolen og de som kommer tilbake for å bli hundeførere, gjerne etter førstegangstjeneste, eller for å utdanne seg ytterligere, har satt pris på dette opplegget. Det er særdeles oppegående og selvstendige folk, så det er ikke normal «støtte» vi snakker om, vi snakker om å optimalisere opplegget for hunden, slik at metoden for å lære hundene de riktige stoffene funker. Vi har ikke mulighet til, på samme måte, å tilvenne de biologiske sensorene til hundene her hjemme, noe som vi til stadighet diskuterer ulike løsninger på. Selv med mer tilgang på relevante lukter i Norge vil det være behov for slik operativ støtte i fremtiden. Inntil videre har denne metoden fungert bra, og vi har fått gode tilbakemeldinger!

Når Carsten var i Libanon (NORBATT/DOG PLATOON), var det svenske hundeførere som skulle støtte de norske. I dag eksisterer et mer overordnet samarbeid, ikke bare gjennom Nordefco og årlig kursing (Finland i år, neste år i Norge), men også et NATO-samarbeid, hvor Norge sitter i ekspertpanelet rundt hundetjenesten. –Vi samarbeider mer om systemer og utdanning, og i mindre grad bytting av hundeevipasjer eller bruk av andres hund. Vi prøver å ha et enhetlig språk og felles navn på hundekategorier og slike ting, forteller Carsten.

Å regne ut hvor mange hunder Forsvaret trenger, krever god planlegging. –Alle avdelinger som har hunder har X-antall hunder som de skal ha til enhver tid. La oss si at det er en hundetropp på 10 hunder; da har de et støtteapparat rundt dette som utgjør hundeførere, instruktører, røktere og

Patruljering av grensen mellom Norge og Russland. Foto: Olav Standal Tangen/FMS

☒ det de trenger av fasiliteter, kennel osv. Et slags stående konsept av hundetjeneste på en gitt avdeling. Så er det slik at hundene har forskjellig alder, fra ung til gammel. Også regner vi ut, hva vi trenger og har behov for, på de forskjellige stedene, ut fra variabler som når hundene begynner å nærme seg pensjonsalder, eller trenger å bli erstattet på normal avgang, som det kalles. Deretter har vi et fagforum hvor vi samles en gang i året, hvor vi går over behovet som er der ute og da hender det at noen tropper vokser og noen endrer kategori, eller det meldes om skadde hunder, eller faktisk en puls-melding (den hunden døde i går). Ting kan oppstå i usynk og vi tar med alle variabler og har en treårsplan på hvor mange hunder Forsvaret trenger. Førrige treårsplan var fra 2014-2017, den perioden er vi nå i ferd med å avslutte, og skal derfor utarbeide en ny treårsplan. Da finner vi ut hvilken leveranse som kreves, legger virksomhetsplaner basert på tallene vi har, og vil vel komme opp i et snitt på 25 hunder i året, som utdannes i ulike kategorier. Dette for å tilfredsstillende bestillingene fra de ulike avdelingene. Noen ganger må vi ha 30 hunder inne til trening,

Her er det å gå i angrep noe hunden er trent i, og Alvoret blir underbygget med at hundene skal «train as you fight, fight as you train» og ikke oppleve forskjell på trening og virkelig oppdrag. Alt skal være normalt iht varmen, lukter, motorsykler og klesplagg.

for det er jo slik at ikke alle blir det vi hadde håpet. Hundene vi tar inn, går igjennom en seleksjonsprosess, akkurat som annet personell, med fysiske tester og mentale tester. Samtidig er det jo slik at vi mennesker kanskje må avbryte utdanningsåret vårt, på grunn av skade eller andre ting, og slik er det for hunder også. Har vi garanti, kjører vi retur på hunden, og har vi ikke det, blir det en god vurdering om hunden skal omplasseres til det sivile, eller kanskje brukes i kurs og utdanning her på Hundeskolen. Når hundeførere kommer på kurs, er det jo slik at de

må ha hunder å trene med -vi kan ikke ha hundene som er operative ut i felt, inne på hundeskolen under all opplæring av hundeførere, da vil jo hele systemet bli lammet. Derfor benyttes egne hunder i undervisningen og vi må ha likt antall kurs-hunder som kurselever

–Den mest vanlige hunderasen på hundeskolen har vært schäferhund og i de siste årene også malinois. Sammen med en og annen springer spaniel, har dette vært de mest brukte rasene, men vi har også hatt la-

brador og blandingshunder. Det er litt etter hva markedet tilbyr. En schaefer og en malinois kan fungere i alle typer kategorier av tjenestehunder, men det kommer alltid an på de personlige egenskapene hunden har. Det er noen som ikke passer til å bli søkshunder, og det er noen som overhodet ikke passer som vakthunder. En springer spaniel, er ingen multitasker og mest egnet som søkshund for vår del. Vi har flere kategorier, og hunder som brukes i patrulje kan deles opp i skarpe og ikke-skarpe oppdrag. De ikke-skarpe skal lete etter folk, kanskje ligge dypt inne på et fiendtlig område, og være helt stille for å monitorere og hjelpe til som en sensor. Gjerne rekognosering eller klarering, finne fiendtlige tropper og OPR, hvor fienden er godt kamuflert, men de klarer ikke skjule lukten. De hundene er sensorspekter som patruljehunder og i prinsippet kan man bruke hvilken som helst rase, så lenge de har nese, tør å gå i mørket sammen med patrulje og har ører som fungerer. Men så har vi hunder som er avhengig av maktmidler tilknyttet kapasiteten, ofte i forbindelse med å ta flyktende personell f.eks og da er vi avhengig av å ha en hund som kan være med troppen,

Carsten med Hebbe under medaljeseremonien i Libanon. Foto: privat

gjørne fungere som en distraksjon eller rett og slett ta ut personell. Her er det å gå i angrep noe hunden er trent i og Alvoret blir underbygget med at hundene skal «train as you fight, fight as you train» og ikke oppleve forskjell på trening og virkelig oppdrag. Alt skal være normalt iht varmen, lukter, motorsykler, og klesplagg, ref. Afghanistan-treningen nevnt tidligere.

Carsten fikk etter Afghanistan-perioden tilbud om å bli sjef på Forsvarets hundeskole, og satt som sjef frem til 2014, før han gikk tilbake som sjef for fag og utviklingsseksjonen, og deretter sjef igjen fra sommeren 2016. – For meg har det vært kjempeinteressant å lede hundeskolen i en spennende tid, en tjeneste med mye tradisjon og historikk. Avdelingens historie går jo langt tilbake, men ikke under slike rammevilkår som vi har i dag. Kan hende de utenlandske oppdragene har minket, men oppdragene til hundeskolen har ikke sunket. Muligens i mindre skala og noen endringer på hvordan oppdragene løses, men her hjemme har trussel-bildet endret seg også, vi opplever at hundetjenesten er etterspurt for å sikre nasjonale anlegg og blir mer brukt nasjonalt. Samtidig er det viktig for oss at samtlige tjenester skal være gripbare internasjonalt og at kategoriene skal være så relevante som mulig til alle typer oppdrag.

Selv har han hatt mange forskjellige hunder, men nå har det faktisk gått et par år siden hans siste instruktørhund.

–Det er jo sånn med alle hundemennesker at de ikke kan gå for lenge uten og jeg hadde store planer om å starte opp igjen, men måtte gi opp i fjor når jeg på nytt ble plassert som sjef for Forsvarets hundeskole. Den siste hunden han hadde var «Smellert», en instruktørhund på søk og eksplosiver. En hund, som i følge Carsten ikke hadde det

største talentet under opplæringen og slett med å følge progresjonen til de andre hundene som ble tatt inn samtidig. –Vi var faktisk ikke sikre på om vi skulle ta den inn i det hele tatt, men samtidig var det en veldig ok hund med mange bra egenskaper, så jeg bestemte meg for å jobbe litt ekstra med den, tok den ut av sitt vante miljø og hadde den med meg overalt, samtidig som den ble trent opp. Det skulle vise seg å gå veldig bra, og når de senere fikk et oppdrag litt på siden av hva de pleier og en hundefører manglet hund, fikk han låne Smellert.

–Det var litt rart. Det er jo ikke helt det samme som å gi fra seg barnet sitt, men nå skulle altså noen andre gå å pelle på dyret ditt der nede i Afghanistan, ler Carsten. Hundeføreren og Smellert gjorde en god jobb og fikk et kjempegodt forhold, samtidig som Carsten fikk tilbake hunden når oppdraget var ferdig. – Det som var fantastisk var at Smellert var enda bedre når han kom tilbake, full av nye erfaringer. Jeg brukte han i flere år her på hundeskolen, men han ble jo etterhvert gammel, og kunne ikke brukes operativt mer. Da hadde jeg et valg om å overta hunden selv og ha den hjemme som turkamerat, eller gi den til hundeføreren som hadde Smellert i Afghanistan, som faktisk hadde henvendt seg og ville ha Smellert. Med min nye jobbsituasjon ble det et lett valg, og det er gøy å se på Facebook hvor mange fine turer de har sammen, smiler han.

Carsten vet om flere veteraner som har fått hunden de var fører for når denne har gått av med pensjon, og det er ganske spesielt for den det gjelder. –Tenk deg hvis du har vært oppe i en episode eller oppdrag og hunden er den som utgjorde forskjellen på om det gikk bra eller dårlig og du får mulighet til å gi hunden noen ekstra år hos deg og familien? Klart det er en god følelse! Og det gir Forsvaret et godt omdømme når vi kan ☑

Carsten og Hebbe i shelter, Libanon.
Foto: privat

CC omdisponere hunder på den måten, det syns jeg er fantastisk! Jeg husker jo fortsatt «Odin må leve!» som var førsteside-stoff, av hunden Odin med en bandasje og store overskrifter om at vi skulle avlive Odin pga skade. Slik var det jo ikke, men det hadde surret et rykte om at vi kom til å avlive Odin og mange satte likhetstegn til Libanon, hvor det var vanligere at de gamle hundene ikke ble tatt med hjem. Uansett er det lærdom vi har tatt med oss, om hvordan samfunnet reagerer hvis de tror at vi har tatt med oss en hund i en krigssone, løst oppdrag for å så avlive den etterpå. Det er jo ikke slik og i dag hadde det antageligvis endt opp i en eller annen kampanje på Facebook. Vi syns også det beste er å gi hunden videre, nettopp fordi vi har lagt ned så mye arbeid og ressurser i den. En slik kulturforståelse og respekt for hundene, er også det som underbygger minnelunden. Vi gjennomfører en seremoni hvert år for å gi respekt til våre fribente og det føles godt for de som har vært i områder med hund å se at de blir ivaretatt.

Ønsker du å overta en av hundeskolens

hunder, er det ikke så lett som det høres ut. Du må regne med prøvetid og venteliste hvis du ønsker dette. Og da skal hunden kun brukes som turkamerat. –Noen hunder er dessverre ikke trygge, eller de er kun trygge inne i vårt miljø og det går ikke bra. Det hender vi har hunder som har skuddtenning og det er ikke bra for hundene, ikke bra for oss og ikke bra for andre. Er hundene skuddberørte får de ikke bestått på inntak. Selvfølgelig trist hvis de har vært igjennom et helt år med forvert og opplæring, men det kan ikke vi ta hensyn til, dessverre.

–Søkshunder er kategorisert ut i fra hva de søker; Narkotikahunder er selvsagt trent opp til å finne ulike narkotiske stoffer, bombehunder er utdannet på sprengstoff, hvor de er opplært i ulike søkemetoder. Det kan være under bakken eller søk på lang avstand foran tropp eller kolonne, fritt eller i line. Ved klarering av flyplass snakker vi om objekter, men vi har også hunder som søker i bakken. Spesialstyrkene har en kombinasjon av alt mulig, men også spisset opp mot hva de trenger med en variert bakgrunn. Hunde-

skolen er jo her for å trene opp hundene til dette. Vi har proffe kvinner og menn som trener disse hundene daglig og utøver overføring av kunnskap og læring til disse hundene. Dette med operativ støtte fra hundeskolens under oppdrag i Afghanistan, viser at hunder er fantastisk tilpasningsdyktige.

–På kurs blir hundefører tildelt kurshunder og da kommer jo alltid spørsmålet, hvem skal ha hvilken hund? Vi prøver å finne en hund som passer den som skal tildeles. Er du f.eks litt på etterskudd, men en helt OK kar eller dame ellers, men altså litt «laidback» i væremåte og ikke så kvikk i multitasking, er kanskje ikke en hund som alltid er litt foran og «kvikkas» en perfekt hund for deg? Da skal du kanskje ha en god gjennomarbeidet hund som gjør ting på en god gjennomarbeidet måte? Samtidig skal begge være opplært i de samme tingene, kommando-ord skal være likt, så det skal ikke være så person- og kjemiavhengig hvem som går bak hunden og holder i lina. Men det oppstår situasjoner hvor tilliten blir satt på prøve,

” –Vi ser det spesielt godt når det kommer nye kurselever. Da merker hundene all kløningen og usikkerheten, hvordan de gjengir alt og fremstår utrygge på kommandoene. Og da skjønner hundene etter noen dager, at jagg, dette må være grunnkurset, også blir de småfrekke hele gjengen.

gjørne under oppdrag og da er det jo en fordel å være sammensveiset, ha vært sammen en stund og ha kjemien på plass, påpeker han. Vi ser an personer og vi har hatt hendelser hvor hunden har vært ufin mot føreren sin og fører har blitt utrygg. Da prøver vi å finne ut av det og gjennomarbeider dette. Hunden er jo skarptrent og er det stor risiko for bittskade, så vil vi unngå det. Det hender også at røkterne får seg noen karameller, og da blir det rapporter om årsak og tiltak, med fullt HMS-fokus. Driver du med idrett og kampsport ryker det jo et korbånd eller skader innimellom, og det samme gjelder hundetrentingen, også dessverre. Hundene registrerer adferden vår og de skjønner lett når det er rom for et lite pek eller to, blunker Carsten.

–Vi ser det spesielt godt når det kommer nye kurselever. Da merker hundene all kløningen og usikkerheten, hvordan de gjengir alt og fremstår utrygge på kommandoene. Og da skjønner hundene etter noen dager, at jagg, dette må være grunnkurset, også blir de småfrekke hele gjengen. De kan for eksempel nekte å gi fra seg leken eller dulter på hundefører og småknurrer litt. Trening skjer ute på fotballbanen og når instruktøren ser dette at hunden ikke gir fra seg leken og hundefører sliter med kommandoen, kan instruktøren gå bort og gi samme instruks på 5 meters avstand og hunden spyr ut leken med en gang, ler Carsten. Samtidig må jeg få understreke at vi er heldige som kan plukke

Carsten på patrulje i Afghanistan. Foto: privat

fra de beste soldatene og det er veldig givende å jobbe med flott ungdom som er på topp hva gjelder motivasjon. En X-faktor hos oss når det gjelder miljø, motivasjon og utvikling er jo nettopp hundene. Vi har folk som kommer hit i helgene og vil gå tur eller stikke innom hunden sin. Vet du om noen andre grener dette skjer? Stikker man innom for å se litt på gæveret sitt i helgen liksom? Nepp...soldater ringer oss og vil på besøk, selv etter at de har sluttet, og det er veldig hyggelig og unikt, smiler han.

Carsten var i Libanon med labradoren Hebbe. En merkelig skruer, men veldig sosial, og som gjorde en helt OK jobb, litt som hundeføreren kanskje, ler Carsten. –Og ingen av oss hadde muligens nådd opp til de kravene som er i dag, i følge han selv. Han vet hvordan han ble ivaretatt og syns forholdene i dagens oppfølging er mye bedre. I hvertfall når det gjelder selekteringen av uerfarne gutter som ble sendt på livet og hodet ut i verden, til en tilværelse de ikke hadde forutsetning for takle. –Når man kommer hjem er det lettere å skjønne hvilke erfaringer man bærer på, som man fikk ved å reise ut og bortsett fra et par kjipe episoder var det nok mange som hadde det tøffere enn meg i Libanon, påpeker han.

–Jeg var heldig og reiste med Hebbe og han var min «icebreaker» hele veien. Alle ville jo snakke med oss, så det å være hundefører har helt klart positive fordeler. Du har en reisekompis og det er veldig bra. Samtidig fant vi mye narkotika, mer enn de hadde gjort før og mer enn normalt i den perioden, som igjen førte til at flere hunder fikk utmerkelser på

medaljeparaden. Selv husker jeg at jeg sto ved siden av et persisk teppe og en vannskål under paraden, mens Hebbe lå på teppet og fikk FN-medalje han også.

Under oppholdet i Libanon skrev Carsten en treningsdagbok, som ble gitt over til hundeføreren som kom etter Carsten og skulle ta over Hebbe. Når den norske leiren ble tatt ned og oppdraget var over i Libanon, fikk Carsten sjekket dette med hundekirkegården, og om noen kunne se etter treningsdagboka. Den ble funnet, og Carsten innrømmer at det var litt spesielt å få den i retur, med masse innhold skrevet av de andre hundeførerne. Han har den på kontoret sitt den dag i dag. De fikk også ordnet det slik at minnesteinene kom hjem, takket være noen veteraner og ildsjeler ble de fraktet hjem til Norge og er i dag en del av minnelunden på Forsvarets hundeskole. For Carsten var det stort å se steinen til Hebbe. – Selv om det kun har symbolsk verdi, opplevde vi at folk gikk rundt og så etter hundens navn og steiner når minnelunden kom opp første gangen, forteller han.

Det vil nok komme flere steiner på minnelunden, for hundetjenesten er verdifull. Selv i dag, med all den teknologi vi har tilgjengelig, kan du ikke skjule deg for hundene. De kan lukte deg og se deg. Og skulle vinden snu og ikke avsløre lukten din, så vil de høre deg. En hund vil med sin nese og fleksibilitet, aldri kunne byttes ut med en maskin. En hund kan ikke hackes, fordi den har en egen sensor som kan læres opp til det aller meste. Så pass deg for hunden!